Wstęp

Mimo, że Unia Europejska i jej kraje członkowskie tradycyjnie zadeklarowały, że dołożą wszelkich starań, aby bronić i promować prawa człowieka zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym, sytuacja w tej dziedzinie wciąż nie jest bliska perfekcji. Wielu szanowanych aktywistów oraz reprezentantów międzynarodowych organizacji z dziedziny praw człowieka wyraża swoje zakłopotanie faktem, że w ostatnich latach obrona podstawowych praw i wolności człowieka oraz standardów demokratycznych w krajach członkowskich Unii Europejskiej napotykała trudności.

Wśród najważniejszych kwestii w kontekście praw człowieka w Unii Europejskiej istnieją problemy takie jak: ksenofobia, rasizm, skrajny nacjonalizm i neonazizm oraz łamanie praw: mniejszości narodowych, więźniów, uchodźców, imigrantów, osób chorych psychicznie, a także braki w ochronie dziecka, nierówność płci, naruszenie prywatności, nadużywanie uprawnień przez policję. Faktem jest również to, że kilka państw członkowskich UE przyzwało na istnienie tajnych więzień CIA na ich terenie, stopień wolności mediów masowych jest daleki od zamierzonego, a prawa człowieka i obywatela są łamane. Alarmujące jest, iż niektóre państwa członkowskie UE, mimo że oficjalnie popierają międzynarodowe standardy i normy praw człowieka, decydują się nie brać odpowiedzialności nawet na mocy podstawowych, wielostronnych traktatów dotyczących praw człowieka, a nawet jeśli taką odpowiedzialność przyjmą, to ma to miejsce wraz z licznymi zastrzeżenia prowadzącymi w efekcie do tego, że nie mają znaczenia.

W świetle tych faktów jasne jest, że obecny system ochrony praw człowieka i wolności w UE nie jest pozbawiony wad. Ani unijne mechanizmy sądownicze, ani Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich, który otrzymuje skargi na działania ponadnarodowych instytucji, ani Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej wspierająca unijne instytucje a tym bardziej nowo utworzone stanowisko Specjalnego Przedstawiciela UE ds. Praw Człowieka nie pokrywają wszystkich systematycznych wyzwań, z którymi dzisiaj przychodzi się zmierzyć Unia Europejska w dziedzinie praw człowieka.

Ani na poziomie instytucyjnym ani na ustawodawczym ta jedna z najważniejszych dla UE dziedzin kontroli nie została kompletnie rozwinięta. Chodzi tu o międzynarodowy monitoring spraw, gdzie naruszane są podstawowe prawa i wolności obywateli niektórych państw członkowskich.Istnieje całkowity brak instrumentów aktywnego reagowania przez unijne instytucje oraz brak ukarania winowajców.

Wszystko to jest jasnym zaprzeczeniem unijnych twierdzeń, które głoszą, że UE jest "nadrzędnym arbitrem" w dziedzinie praw człowieka i wolności demokratycznych.

Celem tego raportu jest zwrócenie uwagi państw członkowskich UE oraz unijnych instytucji międzynarodowych na poważne problemy istniejące w ich krajach. Wiele z tych problemów jest natury międzynarodowej co oznacza, że wymagają współpracy wszystkich państw w celu osiągnięcia najefektywniejszego rozwiązania.

Rosja jest otwarta na konstruktywny dialog na równi z Unią Europejską na temat praw człowieka oraz rozwoju demokracji. Taki dialog w pełni odpowiadałby relacjom strategicznego partnerstwa Rosji z UE. Taka współpraca zdałaby się na wiele, jeśli nasi partnerzy z Unii Europejskiej odejdą od swojej polityki narzucania swoich priorytetów oraz przestaną patrzeć z góry na interesy państw partnerskich i zaniechają tworzenia sztucznej systematyzacji międzynarodowych zobowiązań dotyczących prawczłowieka.

Litwa

Władze Republiki Litewskiej kierują się polityką, która może być postrzegana jako ukierunkowana na asymilację mniejszości narodowych i językowych oraz ograniczanie ich praw politycznych i społecznych. Litwa nie posiada centralnego organu koordynującego politykę władz względem mniejszości narodowych. Odkąd w 2010 roku wygasła Ustawa o mniejszościach narodowych z 1989 roku, w regulacji prawnej względem sytuacji tych mniejszości, wciąż panuje pustka.

Aktualną pozostaje kwestia prawności ograniczania możliwości startowania w wyborach prezydenckich osobom zagranicznego pochodzenia. Litewskie władze rewidują też granice okręgów wyborczych zwarcie zamieszkałych przez Polaków. To też, między innymi, jest uważane przez lokalnych ekspertów za próbę ograniczenia wpływów politycznych polskiej mniejszości narodowej.

Litewska Ustawa o edukacji z 2011 roku w dalszym stopniu zmierza do zredukowania możliwości jakie mniejszości narodowe mają na pobieranie edukacji w swoim języku ojczystym, co jest poważnym problemem. W praktyce, ustawa ta ma za zadanie wyprzeć języki mniejszości narodowych z procesu nauczania oraz z życia publicznego i jest ona wdrażana w życie.

Polityka władz Litwy mająca na celu fałszowanie wydarzeń historycznych, zrównanie reżimów nazistowskiego i sowieckiego oraz gloryfikację faszystów i ich podziemnych, nacjonalistycznych współpracowników, tworzy podatny grunt dla nacjonalizmu i neonazizmu. 10 października 2012 we wsi Szwekszna w rejonie Sziłuckim wzniesiono pomnik ku czci tzw. Leśnych Braci, którzy aktywnie walczyli przeciwko antyhitlerowskim siłom koalicyjnym oraz, którzy zamordowali tysiące cywilów.

Weterani sowieckich sił wymiaru sprawiedliwości są aktywnie ścigani przez państwo. Dla przykładu, 7 listopada 2012 roku Sąd Rejonowy w Kownie uznał 89-letniego weterana sił bezpieczeństwa narodowego byłej Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, M. Tabakajeva za winnego współudziału w wywiezieniu ośmiu litewskich rodzin na Syberię podczas okresu powojennego.

Ponadto, w maju 2012 roku w Kownie, szczątki Juozasa Brazaitisa Ambrazevičiusa, głowy tymczasowego rządu Litwy (czerwiec-sierpień 1941) oraz jednego z liderów Litewskiego Frontu Aktywistów oskarżonego o współpracę z Nazistami oraz o aktywny udział w Holokauście, zostały pogrzebane ponownie.

Warto również wspomnieć, że w styczniu 2012 roku Sąd w Kłajpedzie zrehabilitował swastykę, uniewinniając tym samym czterech mężczyzn oskarżonych o demonstrowanie symboli nazistowskich w lutym 2010 roku.

Niestety, władze litewskie są pobłażliwe w stosunku do fanów, którzy prezentowali zachowania neonazistowskie podczas Letnich Igrzysk Olimpijskich w Londynie 2012 roku.

Rekomendacje Komisji Europejskiej przeciwko rasizmowi i nietolerancji w ramach cyklu oraz wnioski Rady Praw Człowieka ONZ w ramach trzeciego litewskiego sprawozdania okresowego z realizacji postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych wykazały systematyczne problemy takie jak: naruszenie praw dziecka, kobiet i wrażliwych grup społecznych oraz zły stan systemu penitencjarnego.

Ponadto, w styczniu 2012 roku Biuro Prokuratora Generalnego Republiki Litewskiej pod pretekstem „restrykcji proceduralnych" zaniechało śledztwa w sprawie tajnych więzień CIA. Reprezentanci Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych Parlamentu Europejskiego oraz raport organizacji pozarządowej Amnesty International, który podkreśla, że władze litewskie nie poradziły sobie z przeprowadzeniem niezawisłego, bezstronnego, dokładnego i efektywnego dochodzenia w sprawie litewskiego współudziału w program tajnych więzień CIA, wyrazili swoje zaniepokojenie taką decyzją podczas ich wizyty na Litwie w kwietniu 2012 roku.

Wyrok, który został wydany przez litewskie sądownictwo w sprawie A. Paleckisa, gdzie obywatel ten został oskarżony o to, że o wydarzeniach z 13 stycznia 1991 r. w Wilnie powiedział: „to było strzelanie do swoich", może być potraktowany jako dowód ograniczenia praw obywatelskich do wolności poglądów i wolności słowa.

Dokument tłumaczony z języka angielskiego na polski, Kamil Szwarc w ramach praktyk w Europejskiej Fundacji Praw Człowieka, www.efhr.eu.
This document has been translated from English to Polish by Kamil Szwarc within the framework of a traineeship programme of the European Foundation of Human Rights, www.efhr.eu.